

BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA FINTECH TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHNING XORIJIY TAJRIBASI

Normatova Fotima Obid qizi

O'zbekiston Respublikasi

Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisi.

zokirova395@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18184791>

Annotatsiya. Mazkur tezisda bank tizimini rivojlantirishda FinTech texnologiyalarining o'rni va ahamiyati hamda ilg'or xorijiy davlatlar tajribasini milliy bank amaliyotiga tatbiq etish masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda Singapur, Buyuk Britaniya va Janubiy Koreya kabi davlatlarning raqamli bank xizmatlari, fintech startaplari, mobil banking va sun'iy intellekt asosidagi moliyaviy texnologiyalarni joriy etish bo'yicha yondashuvlari o'rganilgan. Qiyosiy tahlil asosida O'zbekiston bank tizimida FinTech texnologiyalarini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari aniqlanib, moliyaviy inklyuziyani kengaytirish, bank xizmatlari sifatini oshirish va banklar raqobatbardoshligini kuchaytirishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: FinTech, raqamli bank xizmatlari, bank tizimi, xorijiy tajriba, moliyaviy innovatsiyalar, mobil banking, moliyaviy inklyuziya.

KIRISH

Hozirgi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida bank tizimini rivojlantirishda zamonaviy moliyaviy texnologiyalar – FinTech muhim ahamiyat kasb etmoqda. FinTech texnologiyalari bank xizmatlarini tezkor, qulay va shaffof ko'rsatish, xarajatlarni kamaytirish hamda mijozlar ehtiyojiga mos innovatsion mahsulotlarni yaratish imkonini bermokda.

Ayniqsa, rivojlangan mamlakatlarda raqamli banklar, mobil ilovalar, onlayn kreditlash va sun'iy intellekt asosidagi risk-menejment tizimlari bank sektorining asosiy drayveriga aylangan.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda bank tizimini isloh qilish, raqamli iqtisodiyot elementlarini joriy etish va moliyaviy xizmatlar bozorini rivojlantirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Shu bois xorijiy davlatlarning FinTech sohasidagi ilg'or tajribasini o'rganish va uni milliy bank tizimiga moslashtirish dolzarb ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi.

Mazkur tezisning maqsadi bank tizimini rivojlantirishda FinTech texnologiyalarini joriy etish bo'yicha ilg'or xorijiy tajribani tahlil qilish hamda O'zbekiston bank tizimida ularni qo'llash imkoniyatlarini aniqlashdan iborat.

ASOSIY QISM

Xorijiy mamlakatlarda FinTech texnologiyalarining rivojlanish tajribasi

Rivojlangan mamlakatlarda FinTech texnologiyalari bank tizimining ajralmas qismiga aylangan. Xususan, Singapur FinTech ekotizimini rivojlantirish bo'yicha dunyoda yetakchi o'rinlardan birini egallaydi.

Ushbu mamlakatda davlat tomonidan fintech startaplarni qo'llab-quvvatlash, raqamli bank litsenziyalarini berish va innovatsion moliyaviy mahsulotlarni joriy etish uchun qulay normativ-huquqiy muhit yaratilgan. Natijada mobil banking, elektron to'lovlar va raqamli kreditlash xizmatlari keng ommalashgan.

Buyuk Britaniyada FinTech texnologiyalari banklar va fintech kompaniyalar o'rtasidagi hamkorlik asosida rivojlanmoqda.

Open Banking konsepsiyasi orqali bank ma'lumotlaridan ochiq foydalanish yo'lga qo'yilgan bo'lib, bu yangi moliyaviy xizmatlar va raqamli platformalar paydo bo'lishiga zamin yaratdi. Sun'iy intellekt va "big data" texnologiyalari kredit risklarini baholash va mijozlarga individual xizmatlar ko'rsatishda keng qo'llanilmoqda.

Janubiy Koreyada esa raqamli bank xizmatlari va fintech texnologiyalari aholining moliyaviy inklyuziyasini oshirishda muhim rol o'ynamoqda. Mobil to'lovlar, onlayn bank xizmatlari va raqamli identifikatsiya tizimlari orqali bank xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlari sezilarli darajada kengaygan.

FinTech texnologiyalarining bank tizimiga ta'siri

FinTech texnologiyalarining joriy etilishi bank tizimida bir qator ijobiy o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Avvalo, bank operatsiyalarining tezkorligi va qulayligi oshib, mijozlar uchun xizmatlar sifati yaxshilanadi.

Ikkinchidan, raqamli texnologiyalar bank xarajatlarini kamaytirib, operatsion samaradorlikni oshiradi.

Uchinchidan, sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida kredit risklarini boshqarish va firibgarlik holatlarini aniqlash imkoniyatlari kengayadi.

Shuningdek, FinTech texnologiyalari moliyaviy inklyuziyani ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Aholining bank xizmatlaridan kam foydalanadigan qatlamlari mobil banking va raqamli to'lov tizimlari orqali moliyaviy xizmatlarga jalb etilmoqda.

O'zbekiston bank tizimida FinTech texnologiyalarini qo'llash imkoniyatlari

O'zbekistonda bank tizimini raqamlashtirish bo'yicha muayyan ishlar amalga oshirilmoqda. Mobil banking, onlayn to'lovlar, masofaviy bank xizmatlari bosqichma-bosqich joriy etilmoqda.

Biroq xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, FinTech texnologiyalarini yanada samarali qo'llash uchun fintech kompaniyalar bilan hamkorlikni kuchaytirish, raqamli bank infratuzilmasini rivojlantirish va normativ-huquqiy bazani takomillashtirish zarur.

Xususan, raqamli bank litsenziyalarini joriy etish, sun'iy intellekt asosidagi kredit scoring tizimlarini rivojlantirish va fintech startaplarni qo'llab-quvvatlash O'zbekiston bank tizimining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bank tizimini rivojlantirishda FinTech texnologiyalarini joriy etish ilg'or xorijiy davlatlar tajribasida muhim o'rin egallaydi. Singapur, Buyuk Britaniya va Janubiy Koreya tajribasi raqamli bank xizmatlari, fintech startaplari va innovatsion moliyaviy texnologiyalar bank tizimi samaradorligini oshirishini tasdiqlaydi.

O'zbekiston bank tizimida FinTech texnologiyalarini keng joriy etish moliyaviy xizmatlar sifatini oshirish, moliyaviy inklyuziyani kengaytirish va banklar raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qiladi. Shu bois xorijiy tajribani milliy sharoitga moslashtirgan holda raqamli bank infratuzilmasini rivojlantirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Mishkin F.S. *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets*. Pearson, 2021.
2. Singh R. FinTech and digital banking transformation: Lessons from Singapore. *Journal of Financial Innovation*, 2023.
3. World Bank. *Global Financial Development Report*, 2025.
4. International Monetary Fund. *Financial Stability and Banking Sector Reforms*, 2022.
5. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining rasmiy sayti: <https://www.cbu.uz>
6. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Bank tizimini rivojlantirish bo'yicha yillik hisobotlar, 2020–2024.